

Náučný chodník Stratenský kaňon

Kraj:	Košický
Okres:	Rožňava
Geomorfologická jednotka:	Slovenský raj
Geologická jednotka:	gemerské pásmo
Chránené územie:	Národný park Slovenský raj
Prístup:	bus a vlak Stratená a pešo asi 1,2 km smerom na západ po červenej značke vedúcej po štátnej ceste k parkovisku pred tunelom
Východisko:	Stratená, pred východným portálom cestného tunela Stratená
Trasa:	Stratená, pred východným portálom cestného tunela - Stratenský kaňon - západný portál cestného tunela
Dĺžka, prevýšenie:	1,1 km, prevýšenie 5 m
Čas prechodu:	0,5 h
Počet zastávok:	10
Náročnosť:	nenáročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, historické, ochranárske

Typ chodníka: samoobslužný, líniový, obojsmerný, peší, vozičkársky, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Chodník vedie po červenej a je prepojený so žltou turistickou značkou.

Rok otvorenia: 2011

Textový sprievodca: skladačka Stratenský kaňon. Náučný chodník (vyd. Štátna ochrana prírody SR,

Banská Bystrica, 2015)

Aktuálny stav: Niektoré informačné panely chýbajú (2025).

Kontakt: Správa Národného parku Slovenský raj so sídlom v Spišskej Novej Vsi, Štefánikovo nám. 9, 052 01 Spišská Nová Ves, tel. 053 / 4422 010

Poznámka: Náučný chodník Stratenský kaňon je prvým na Slovensku, ktorý bol vybudovaný s ohľadom na vozičkárov - panely má osadené v primeranej výške.

Upozornenie: Pri západnom portáli tunela Stratená v cieľi náučného chodníka nie je možné parkovať ani zastaviť vozidlo.

Využitelnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný pre terénne vyučovanie.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Stratená. Obec severne od Dobšinej v údolí rieky Hnilec v južnej časti Slovenského raja. V minulosti banícka osada, známa vysokými pecami, ktoré postavili v roku 1783 Csákyovci. Neskôr prešli do vlastníctva Coburgovcov. Posledná vysoká pec pracovala do roku 1927. Obyvateľstvo sa zaoberalo ťažbou dreva, stavbou okolitých tunelov a prácou vo vysokých peciach. V obci sa dodnes zachovali zvyky, oslavy Slovenského národného povstania a oslobodenia obce. V kaplnke, postavenej okolo roku 1800, sa nachádzala drevená plastika Márie Magdalény z dielne Majstra Pavla z Levoče. Dnes je umiestnená v rímskokatolíckom kostole.

Stratenský kaňon. Najjužšia časť hlbokoj horskej Stratenskej doliny - t. j. 14 km dlhého úseku doliny Hnilca medzi Dobšinskou Ľadovou Jaskyňou a Dedinkami na území Slovenského raja - nad obcou Stratená medzi masívmi Duča a Havrania skala s dĺžkou 1,1 km. Vyvíja sa počas posledných niekoľkých miliónov rokov hĺbkovou eróziou Hnilca v miestach zlomami porušených masívnych vrstiev vápencov a dolomitov. Výsledkom tohto vývoja je dolina s priečnym profilom „V“ (nemá ploché dno), teda **tiesňava** so zaklesnutými meandrami, skalnými stenami s krútnavovými hrncami, početnými jaskyňami, ponormi, vyvieračkami a vodopádmi so svojráznymi rastlinnými a živočíšnymi spoločenstvami. „Kaňon“ - keby bol naozaj kaňonom, mal by širšie dno a teda priečny profil „U“, ako je napr. v úseku doliny Slanej medzi Brzotínom a Plešivcom v Slovenskom krase - je prístupný po bezbariérovom náučnom chodníku pre peších a cyklistov po zvyšku asfaltovej cesty, ktorá bola až do roku 1971 prejazdná pre autodopravu. Vtedy tento komplikovaný úsek nahradil a skrátil 326 m dlhý cestný tunel Stratená, od ktorého južnejšie vedie i železničný Stratenský tunel, dlhý 105 m, najkratší z deviatich na trati Červená Skala - Margecany, dobudovanej v roku 1936.

Národná prírodná pamiatka Dobšinská ľadová jaskyňa. Chránené územie v Slovenskom raji vo svahu v doline Hnilca nad obcou Stratená na severovýchod od Dobšinej. Vyhlásené v roku 1964 na ochranu 1 232 m dlhej a 112 m hlbokoj inaktívnej fluviokrasovej jaskyne s ľadovou výplňou. Charakterom zaľadnenia patrí medzi najvýznamnejšie jaskyne na svete. Je súčasťou systému Stratenskej jaskyne. Vznikla v druhohorných stredotriasových svetlých steinalmských a wettersteinských vápencoch stratenského príkrovu pozdĺž tektonických porúch bývalým ponorným tokom Hnilca. Až tu si uvedomíme, ako hlboko sa Hnilec zahĺbil od konca terciéru, keď súčasný tok leží o cca 130 m nižšie. Vchod do jaskyne leží v nadmorskej výške 971 m. Prepadnutím jaskynných priestorov (priepasť Duča) vznikol vrecovitý priestor s kumuláciou studeného vzduchu a ideálnymi

podmienkami pre tvorbu ľadu. Má jeden otvor, ktorým sa cez zimu dostáva do vnútra studený vzduch a ten sa udržuje počas celého roka. Priemerná teplota v jaskyni sa pohybuje od $-3,9\text{ }^{\circ}\text{C}$ v zaľadnených do $+3,5\text{ }^{\circ}\text{C}$ v nezaľadnených častiach. Ľadová výplň sa vyskytuje vo forme podlahového ľadu, ľadopádov, ľadových stalagmitov a stĺpov. Zaľadnená plocha je $9\,772\text{ m}^2$, objem ľadu viac ako $110\,100\text{ m}^3$. Najväčšia hrúbka ľadu $26,5\text{ m}$ je vo Veľkej sieni. Patrí medzi prvé elektricky osvetlené jaskyne na svete (1887). Známa bola aj letným korčuľovaním, ktoré sa prvýkrát uskutočnilo v roku 1893. V roku 2000 bola zapísaná do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Je sezónne (v lete) prístupná po 515 m dlhom okruhu (30 min). Vede k nej náučný chodník k Dobšinskej ľadovej jaskyni.

Národný park Slovenský raj. Slovenský raj je krasové horské územie juhozápadne od Spišskej Novej Vsi, považované za jednu z najkrajších prírodných oblastí Slovenska. Z geomorfologického hľadiska patrí do Spišsko-gemerského krasu. V geologickej stavbe prevládajú triasové vápence, v menšej miere sa vyskytujú aj dolomity. V oblastiach budovaných vápencami sú dobre zachované zvyšky zarovnaných povrchov z obdobia terciéru. Najstarším je mierne zvlnená severozápadná časť planiny Glac, kde sú zachované reliktory staropaleogénneho reliéfu (okolo 40 mil. rokov). Rozsiahly zarovnaný povrch z mladších treťohôr (6 mil. rokov) predstavujú krasové planiny s nadmorskou výškou $1\,000 - 1\,110\text{ m}$, ako sú Glac, Geravy, Skala, Pelc a iné. Sú dotvorené krasovými formami (závrty, úvaly, ponory, škrapy), vo veľkej miere aj podzemnými (jaskyne a priepasti - unikátny je komplex Stratenskej jaskyne). V reliéfe dominujú okrem spomínaných krasových planín riečne doliny, ktoré územie zarovnaného povrchu rozčleňujú. V okrajových častiach sú to kaňonovité doliny Hnilca a Hornádu. Do planín sa zarezávajú mnohé tiesňavy, napr. Veľký Sokol, Malý Sokol, Kysel, Piecky, Suchá Belá a iné. V tiesňavách nachádzame vodopády, skalné stupne, kaskády a pereje. Slovenský raj bol pôvodne vyhlásený v roku 1964 ako druhé veľkoplošne chránené územie (po TANAPe) a vôbec prvá chránená krajinná oblasť (CHKO) na Slovensku. V roku 1988 namiesto CHKO Slovenský raj vznikol Národný park Slovenský raj. Tento bol v roku 2016 novo vyhlásený s novou vnútornou štruktúrou (zonácia). Zároveň je územím európskeho významu Slovenský raj ako aj chráneným vtáčím územím Slovenský raj (súčasť sústavy Natura 2000).

Názvy informačných panelov

- U Náučný chodník Stratenský kaňon
- A Stratenský kaňon - história
- B Stratenský kaňon - jaskyne
- C Stratenský kaňon - flóra
- D Stratenský kaňon - turistika
- E Geologické pozadie horného toku Hnilca
- F Stratenský kaňon - geológia
- G Stratenský kaňon - fauna
- H Vznik roklín Slovenského raja
- U Náučný chodník Stratenský kaňon

